

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2013. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документу.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

КОЛИШНЯ П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «GAS TA DUBOIS ПРОТИ ФРАНЦІЇ»

(Заява № 25951/07)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

15 березня 2012 року

Це рішення набуло статусу остаточного згідно зі статтею 44 § 2 (с) Конвенції. Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Gas та Dubois проти Франції»,

Європейський суд з прав людини (колишня П'ята секція), засідаючи Палатою, до складу якої увійшли:

Дін Шпільман (Dean Spielmann), *Голова*,
Жан-Поль Коста (Jean-Paul Costa),
Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),
Боштьян М. Зупанчіч (Boštjan M. Zupančič),
Марк Віллігер (Mark Villiger),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska), *судді*,

та Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар Секції*,

Після наради за зачиненими дверима 12 квітня 2011 року та 14 лютого 2012 року,
Постановляє таке рішення, ухвалене в останній із зазначених днів:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу розпочато за заявою (№ 25951/07) проти Французької Республіки, яку 15 червня 2007 року подали до Суду відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини та основних свобод («Конвенція») дві французькі громадянки, пані Валері Гас (Valérie Gas) та пані Наталі Дюбуа (Nathalie Dubois; «заявниці»).
2. Заявниць представляв пан К. Мекарі (C. Mécaray), адвокат, що практикує в Парижі. Французький уряд («уряд») представляла його уповноважена, пані Е. Бельяр (E. Belliard), директор Юридичного департаменту Міністерства закордонних справ.
3. Заявниці стверджували, зокрема, що їх було піддано дискримінації порівняно з гетеросексуальними парами, оскільки у Франції не існує жодних законних шляхів отримання одностатевими парами права на усиновлення другим із батьків. Посилаючись на статтю 14 Конвенції, взяту в поєднанні зі статтею 8, вони стверджували, що їх було піддано дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації, що є порушенням їхнього права на повагу до приватного та сімейного життя.
4. Рішенням від 31 серпня 2010 року Суд визнав скаргу прийнятною. 30 листопада 2010 року Палата вирішила провести слухання по суті справи.
5. Заявниці та уряд подали свої подальші письмові зауваження по суті справи (правило 59 § 1 Регламенту Суду). Крім того, зауваження були отримані від Міжнародної федерації з прав людини (International Federation for Human Rights), Міжнародної комісії юристів (International Commission of Jurists), Європейського відділення Міжнародної асоціації лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів та інтерсексуалів (European Region of the International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association), Британської асоціації усиновлювачів та опікунів (British Association for Adoption and Fostering) та Мережі європейських асоціацій ЛГБТ-сімей (Network of European LGBT Families Associations), яким голова надав право взяти участь у справі в якості третіх сторін. Сторони відповіли на ці зауваження (правило 44 § 6). Даним організаціям також було надано право взяти участь в усному провадженні.
6. Відкрите слухання справи проводилося в Палаці прав людини в Страсбурзі 12 квітня 2011 року (правило 59 § 3).

У Суді були присутні:

РІШЕННЯ У СПРАВІ «GAS TA DUBOIS ПРОТИ ФРАНЦІЇ»

(a) від уряду

Пані А.-Ф. Тіссє (A.-F. Tissier), керівник Відділу прав людини, Юридичний департамент, Міністерство закордонних справ *Заступниця Уповноваженої*,
Пан Ж.-К. Грасія (J.-C. Gracia), Генеральний секретаріат Міністерства юстиції, *Адвокат*,
Пані К. Бланк (C. Blanc), Департамент цивільних справ, Міністерство юстиції,
Пані М.-А. Реше Ламбе (M.-A. Recher Lambey), Генеральний секретаріат Міністерства юстиції,
Пані А. Талбо (A. Talbot), Генеральний секретаріат Міністерства юстиції,
Пані М. Шультц (M. Schultz), Генеральний директорат з соціальної згуртованості при Міністерстві соціальних справ та Міністерстві солідарності та соціальної згуртованості,
Пані Ж. Спітері (J. Spiteri), Департамент фінансів, права та послуг, Міністерство праці, зайнятості та охорони здоров'я,
Пані Е. Топен (E. Torin), Юридичний відділ, Міністерство закордонних та європейських справ, *Радники*;

(b) від заявниць

Пан К. Мекарі, юрист,
Пан І. Стрейфф (Y. Streiff), юрист, *Адвокати*,
Пан Т. Бузенун (T. Bouzenoune), *Радник*;

(c) від третіх сторін

Проф. Р. Вінтем'ют (R. Wintemute), професор з прав людини, Королівський коледж Лондону, *Радник*,

від імені Міжнародної федерації з прав людини, Міжнародної комісії юристів, Європейського відділення Міжнародної асоціації лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів та інтерсексуалів, Британської асоціації усиновлювачів та опікунів та Мережі європейських асоціацій ЛГБТ-сімей.

7. Суд заслухав виступи пана Мекарі, пані Тіссє та професора Вінтем'юта, а також відповіді пана Мекарі та пані Тіссє на запитання суддів.

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

8. Заявниці народилися в 1961 та 1965 роках, відповідно, та проживають у м. Кламар (Clamart).

9. Пані Валері Гас («перша заявниця») живе разом з пані Наталі Дюбуа («друга заявниця») з 1989 року. Остання 21 вересня 2000 року народила у Франції дочку А., зачату в Бельгії за допомогою штучного запліднення за участю анонімого донора. А. не має встановленого юридичного зв'язку зі своїм батьком, який виступав в якості анонімого донора відповідно до бельгійського законодавства. Дитина прожила все своє життя у спільному будинку заявниць. 22 вересня 2000 року її ім'я було внесено до реєстру народжень, смертей та шлюбів, який утримується в міській раді Кламару. 9 жовтня 2000 року вона була офіційно визнана своєю матір'ю.

10. Згодом заявниці уклали договір цивільного партнерства, який був зареєстрований 15 квітня 2002 року в канцелярії окружного суду м. Ванв (Vanves).

11. 3 березня 2006 року перша заявниця звернувся до суду великої інстанції (*tribunal de grande instance*) м. Нантер (Nanterre) із заявою про отримання рішення про усиновлення дочки своєї партнерки після того, як її партнерка надала їй свою чітку згоду в присутності нотаріуса.

12. 12 квітня 2006 року прокурор подав заперечення проти заяви першої заявниці на підставі статті 365 Цивільного кодексу (див. нижче, пункт 19).

13. У рішенні від 4 липня 2006 року суд великої інстанції зазначив, що встановлені законом умови для здійснення усиновлення було виконано, і що було встановлено, що заявниці активно та спільно брали участь у вихованні дитини, забезпечуючи її турботою та ласкою. Проте суд відхилив заяву на тій підставі, що запитуване усиновлення матиме юридичні наслідки, які йтимуть врозріз із намірами заявниць та інтересами дитини, перекладаючи батьківську відповідальність на усиновлювача, тим самим позбавляючи рідну матір її власних прав по відношенню до дитини.

14. Перша заявниця оскаржила це рішення, а друга заявниця вступила в справу за своєю власною ініціативою.

В апеляційному суді Версаля заявниці підтвердили своє бажання забезпечити за допомогою усиновлення стабільних правових рамок для дитини, які б відображали її соціальну реальність. Вони стверджували, що втрата батьківської відповідальності з боку рідної матері дитини може бути виправлена шляхом повної або часткової передачі батьківської відповідальності, і зазначили, що інші європейські країни дозволяють усиновлення, які створюють правовий зв'язок з одностатевим партнером.

15. У рішенні від 21 грудня 2006 року апеляційний суд залишив у силі відхилення заяви.

Як і суд першої інстанції, апеляційний суд зазначив, що передбачені законом умови для усиновлення було виконано, і що було встановлено, що перша заявниця брала активну участь у забезпеченні емоційного та матеріального благополуччя дитини. Разом з тим він погодився з висновком про те, що юридичні наслідки такого усиновлення не були б в інтересах дитини, оскільки заявниці не змогли б розподілити батьківську відповідальність, як це передбачено статтею 365 Цивільного кодексу в разі усиновлення одним із подружжя матері або батька дитини, а тому усиновлення позбавить пані Дюбуа всіх прав по відношенню до її дитини. Крім того, суд зазначив, що простої передачі здійснення батьківської відповідальності на більш пізньому етапі не буде достатньо, щоб усунути ризик для дитини, який стане наслідком втрати її матір'ю батьківської відповідальності. Тому, на думку суду, заява лише відповідала бажанню заявниць отримати визнання та узаконення їхнього спільного виховання дитини.

16. 21 лютого 2007 року заявниці подали касаційну скаргу, але не довели до кінця процедуру в Касаційному суді. 20 вересня 2007 року Голова Касаційного суду видав наказ про втрату права на касаційне оскарження.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРАКТИКА

A. Усиновлення

17. За законодавством Франції існують два типи усиновлення: повне та просте.

1. Повне усиновлення

18. Рішення про повне усиновлення можна отримати лише тоді, коли дитина не досягла повноліття; заява про його отримання може бути подана подружжям або однією особою. Воно створює правовідносини «батько-дитина», які замінюють первісні відносини (якщо такі були). Дитина приймає прізвище усиновлювача. Видається нове свідоцтво про народження, а усиновлення є безвідкличним (стаття 355 і далі Цивільного кодексу).

2. Просте усиновлення

19. На відміну від повного усиновлення, просте усиновлення не розриває зв'язку між дитиною та її рідною сім'єю, але створює додаткові правовідносини «батько-дитина» (стаття 360 і далі Цивільного кодексу). Рішення може бути ухвалене незалежно від віку усиновленої особи, в тому числі, коли вона досягла повноліття. Прізвище усиновлювача додається до прізвища усиновленої особи. Остання зберігає деякі права спадкування в своїй рідній сім'ї та набуває прав по відношенню до усиновлювача. Просте усиновлення породжує взаємні зобов'язання між усиновлювачем та усиновленою особою, зокрема вимогу щодо утримання. Біологічні батьки повинні фінансово забезпечувати усиновлену особу лише тоді, коли усиновлювач не має можливості це робити.

Якщо усиновлена особа є неповнолітньою, результатом простого усиновлення є перекладання всіх прав, пов'язаних з батьківською відповідальністю, з батька або матері дитини на усиновлювача. Законодавство передбачає одне виключення з цього правила, зокрема коли особа усиновляє дитину свого подружжя. У такому випадку чоловік та дружина спільно здійснюють батьківську відповідальність. Зокрема:

Стаття 365 Цивільного кодексу

«Всі права, пов'язані з батьківською відповідальністю, покладаються лише на усиновлювача, включаючи право на згоду на шлюб усиновленої особи, якщо усиновлювач не перебуває у шлюбі з матір'ю або батьком усиновленої особи. У цьому випадку усиновлювач і його подружжя здійснюють спільну батьківську відповідальність, але один із подружжя продовжує здійснювати її самостійно, якщо пара не зробить спільну заяву до старшого секретаря суду великої інстанції про те, що батьківська відповідальність здійснюватиметься спільно...».

На відміну від рішення про повне усиновлення, рішення про просте усиновлення можна відкликати на прохання усиновлювача, усиновленого або, якщо останній є неповнолітнім, прокурора.

Просте усиновлення в значному ступені має на меті, якщо йдеться про неповнолітніх дітей, компенсувати невиконання функцій біологічного батька або батьків. На практиці більшість випадків повного усиновлення є зарубіжними усиновленнями, тоді як переважна більшість рішень про просте усиновлення, виданих в рамках сім'ї, стосуються осіб, які досягли повноліття, і часто пов'язані зі спадкуванням.

В. Батьківська відповідальність

20. Батьківська відповідальність визначається як повний набір батьківських прав та обов'язків по відношенню до своїх неповнолітніх дітей. Вона спрямована на захист «здоров'я, безпеки та моральності» дітей «з метою забезпечення їхньої освіти та розвитку» (стаття 371-1 Цивільного кодексу). У принципі, як тільки батьківство було встановлено, батьки неповнолітньої дитини автоматично починають мати батьківську

відповідальність, яка може бути відкликана лише за серйозних підстав. Батьківська відповідальність закінчується, коли дитина досягає повноліття, як правило, у вісімнадцять років. Проводиться відмінність між батьківською відповідальністю та здійсненням батьківської відповідальності; останню може бути покладено лише на одного з батьків з причин, пов'язаних з інтересами дитини. За батьком, який не здійснює батьківську відповідальність, залишається право та обов'язок здійснювати нагляд за утриманням та вихованням своїх дітей. Він повинен бути проінформований про важливі рішення, які його стосуються, і не може без вагомих причин бути позбавлений права спілкування та відвідувань з ночівлею.

21. Існує можливість передачі батьківської відповідальності третій особі (стаття 376 і далі Цивільного кодексу). З набуттям чинності Закону від 4 березня 2002 року «Про батьківську відповідальність» стаття 377 Цивільного кодексу, яка регулює «стандартне» делегування батьківської відповідальності, передбачає, що якщо обставини того вимагають, один або обидва батьки можуть звернутися до сімейного судді з метою делегування здійснення батьківської відповідальності третій особі (фізичній особі, погодженій установі або службам охорони дитинства відповідного департаменту). Делегування відповідальності не є постійним і не охоплює права на згоду на усиновлення. У цьому контексті батьківська відповідальність може бути передана повністю або частково: батьківська відповідальність продовжує належати батькам, але її здійснення передається третій стороні.

22. У рамках стандартної процедури делегування Закон від 4 березня 2002 року передбачив більш гнучкий варіант делегування, який базується на розподілі батьківської відповідальності (стаття 377-1 Цивільного кодексу). Рішення, за яким делегується батьківська відповідальність, може передбачати «в інтересах виховання дитини», що один або обидва батьки частково або повністю розподіляють здійснення батьківської відповідальності з третьою стороною, тим самим зберігаючи спільну відповідальність. Цей захід дозволяє регулювати взаємовідносини між дитиною, розлученим подружжям та третіми особами, як-от: бабусями та дідусями, прийомними батьками або цивільними партнерами. Кожен з подружжя зберігає батьківську відповідальність та продовжує її здійснювати. Делегування відповідальності не тягне за собою зміни прізвища або встановлення правовідносин «батько-дитина»; воно носить тимчасовий характер і припиняється після досягнення дитиною повноліття.

С. Шлюб та цивільне партнерство

23. У Франції одностатеві пари не мають права на шлюб (стаття 144 Цивільного кодексу). Цей принцип був підтверджений Касаційним судом, який у рішенні, винесеному 13 березня 2007 року, підтвердив, що «за французьким законодавством шлюб є союзом між чоловіком та жінкою».

24. Цивільне партнерство визначається статтею 515-1 Цивільного кодексу як «договір, укладений між двома особами протилежної статі або тієї ж статі, які досягли повноліття, з метою організації свого спільного життя». Цивільні партнерства передбачають низку зобов'язань для тих, хто до них вступає, в тому числі зобов'язання жити як подружжя пара та надавати один одному матеріальну та іншу підтримку.

Цивільні партнерства також надають сторонам певні права, які збільшилися з набуттям чинності з 1 січня 2007 року Закону від 23 червня 2006 року «Про реформу успадкування та дарування». Так, партнери становлять єдине господарство для цілей оподаткування; до них ставляться як до подружніх пар з метою здійснення певних прав, особливо в питаннях медичного страхування, страхування на випадок вагітності та

страхування життя. Деякі права, які існують у шлюбі, не застосовуються до цивільного партнерства. Зокрема, законодавство не передбачає між партнерами жодних родинних зв'язків або зв'язків у питанні успадкування. Зокрема, розірвання партнерства не вимагає здійснення судової процедури, а лише передбачає спільну заяву обох партнерів або одностороннє рішення одного з партнерів, яке вручається іншому (стаття 515-7 Цивільного кодексу). Крім того, цивільні партнерства ніяк не охоплюються положеннями Цивільного кодексу, що стосуються правовідносин в питаннях усиновлення та батьківської відповідальності.

D. Допоміжна репродукція

25. Допоміжна репродукція, яка стосується методів, що дозволяють екстракорпоральне запліднення, перенесення ембріонів та штучне запліднення, регулюється статтею L. 2141-1 і далі Кодексу охорони здоров'я. Згідно зі статтею L. 2141-2 Кодексу, методи допоміжної репродукції дозволені у Франції лише в лікувальних цілях, з метою «лікування клінічно встановленого безпліддя» або «запобігання передачі дитині чи партнеру особливо серйозного захворювання». Вони доступні для різностатевих пар репродуктивного віку, які перебувають у шлюбі або надали докази спільного проживання.

26. За таких обставин стаття 311-20 Цивільного кодексу наступним чином передбачає юридичне визнання батьківства:

«Одружені пари або пари, що перебувають в цивільному шлюбі, які для того, щоб завагітніти, звертаються за медичною допомогою за участю зовнішнього донора, повинні надати свою попередню згоду у спосіб, що забезпечує конфіденційність, перед суддею або нотаріусом, який повинен проінформувати їх про наслідки цього кодексу для правовідносин «батько-дитина».

...

Будь-який чоловік, який, надавши свою згоду на допоміжну репродукцію, не визнає народженої в результаті дитини, несе відповідальність по відношенню до матері та дитини.

У цьому зв'язку також виносяться рішення про судове визнання батьківства. Заява подається у відповідності з положеннями статей 328 та 331».

E. Судова практика

1. Відмова в задоволенні заяв про просте усиновлення неповнолітньої дитини особи її цивільним партнером

27. Касаційний суд ухвалив кілька рішень з цього питання. Перші два рішення, ухвалені 20 лютого 2007 року, стосувалися справ лесбійських пар, що проживали в цивільному партнерстві та виховували дітей, єдиним юридичним батьком яких була їхня мати, оскільки їхнє батьківство не було юридично встановленим. В обох випадках партнерка матері подала заяву про отримання рішення про просте усиновлення дітей, за згодою їхньої матері. Одна із заяв була задоволена апеляційним судом м. Бурж (Bourges), зокрема на тій підставі, що «усиновлення [було] в інтересах дитини», тоді як іншу відхилив апеляційний суд м. Париж. Посилаючись на статтю 365 Цивільного кодексу, Перша палата в цивільних справах Касаційного суду скасувала перше рішення апеляційного суду і визнала його недійсним, зазначивши наступне:

«Усиновлення призвело до передачі батьківської відповідальності за дитину та до позбавлення прав біологічної матері, яка планувала продовжувати виховання дитини. Відповідно, хоча пані Й. надала згоду на усиновлення, апеляційний суд, задовольняючи заяву, діяв у порушення вищезазначеного положення».

Вона залишила в силі друге рішення апеляційного суду, зазначивши наступне:

«Проте апеляційний суд правильно зазначив, що пані Й., мати дітей, втратила б батьківську відповідальність по відношенню до дітей, якби їх усиновила пані К., хоча пара й проживала разом. Він зазначив, що заява про делегування батьківської відповідальності може подаватися лише тоді, коли цього вимагають обставини, що ані було встановлено, ані стверджувалося, і що в даній справі делегування або розподіл батьківської відповідальності в контексті усиновлення був би суперечливим, оскільки усиновлення неповнолітнього розроблене для того, щоб надати усиновлювачу виключну батьківську відповідальність. Таким чином, апеляційний суд, який, незважаючи на твердження про протилежне, розглянув питання, зазначив законні підстави для ухвалення свого рішення» (Два рішення Першої палати в цивільних справах, 20 лютого 2007 року, *Bulletin Civil I*, №№ 70 та 71).

Згодом Касаційний суд підтвердив цей підхід:

«По-перше, мати (або батька) дитини було б позбавлено батьківської відповідальності в разі усиновлення дитини, незважаючи на те, що вона (він) ідеально підходить для здійснення такої відповідальності, і те, що вона (він) не проявила (проявив) свого бажання відмовитися від неї. По-друге, стаття 365 Цивільного кодексу передбачає розподіл батьківської відповідальності лише в разі усиновлення дитини подружжям; за чинним французьким законодавством подружжям є особи, які поєдналися узами шлюбу. Таким чином, апеляційний суд, який не дійшов жодного висновку в порушення будь-якого з положень Європейської конвенції з прав людини, зазначив законні підстави для ухвалення свого рішення» (Перша палата в цивільних справах, 19 грудня 2007 року, *Bulletin Civil I*, № 392; див. також у цьому зв'язку рішення Першої палати в цивільних справах від 6 лютого 2008 року, неопубліковане, за скаргою № 07-12948).

28. Перші два рішення, ухвалені 20 лютого 2007 року, були опубліковані в Інформаційному бюлетені Касаційного суду, в інтернеті та в щорічному звіті Касаційного суду.

2. Делегування батьківської відповідальності

29. У першому провідному рішенні (Касаційний суд, Перша палата в цивільних справах, 24 лютого 2006 року, опубліковано в Бюлетені) Касаційний суд задовольнив заяву одностатевої пари, яка проживала в цивільному партнерстві та бажала скористатися цією опцією. Суд постановив, що стаття 377-1 Цивільного кодексу «не забороняє матері з єдиною батьківською відповідальністю частково або повністю делегувати здійснення цієї відповідальності жінці, з якою вона проживає у стабільних та триваючих стосунках, якщо цього вимагають обставини, а міра є сумісною з найвищими інтересами дитини». Згодом Касаційний суд підвищив вимоги, яких слід дотриматися для задоволення заяви про делегування батьківської відповідальності (Касаційний суд, Перша палата в цивільних справах, 8 липня 2010 року, опубліковано в Бюлетені). Хоча зазначені вимоги залишаються незмінними (таку міру повинні вимагати обставини, і вона повинна бути сумісною з найвищими інтересами дитини), Касаційний суд тепер вимагає, щоб заявники продемонстрували, що ця міра дозволить поліпшити життя відповідних дітей і має дуже важливе значення. Цей обмежувальний підхід зараз застосовується судами, які розглядають такі справи по суті (суд великої інстанції м. Париж, 5 листопада 2010 року).

3. Рішення Конституційної ради від 6 жовтня 2010 року

30. У справі, що стосується подібних до цієї справи фактів, заявники стверджували про порушення конституційного принципу рівності і просили Касаційний суд передати до Конституційної ради запит про попередній висновок щодо конституційності. Касаційний суд задовольнив прохання.

31. У рішенні від 6 жовтня 2010 року Конституційна рада постановила, що до її завдань входить винесення рішень не про абстрактну конституційність оскаржуваних

положень закону, а винесення рішень в світлі послідовного тлумачення Касаційного суду. Тому в розглянутій справі конституційність статті 365 Цивільного кодексу повинна була оцінюватись у світлі того факту, що вона мала ефект принципової заборони усиновлення дитини партнером або співмешканцем особи, відповідно до рішення Касаційного суду від 20 лютого 2007 року.

По-перше, Конституційна рада зазначила, що положення статті 365 не забороняли парам проживати разом або укласти цивільне партнерство, як і не забороняла, щоб біологічний батько залучав свого партнера або співмешканця до виховання дитини. Проте Конституційна рада постановила, що право на сімейне життя, гарантоване Конституцією, не надавало права на встановлення правовідносин з усиновлення між дитиною та партнером її батька.

Далі Конституційна рада зазначила, що законодавець свідомо вирішив обмежити можливість простого усиновлення подружніми парами, і що вона не повинна заміняти своїм власним рішенням рішення законодавчого органу.

III. ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ РАДИ ЄВРОПИ

A. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута)

32. Ця конвенція була відкрита для підписання 27 листопада 2008 року; вона набула чинності 1 вересня 2011 року. Франція не підписала і не ратифікувала її. Її відповідні положення передбачають наступне:

«Стаття 7 – Умови усиновлення

1. Закон дозволяє усиновлювати дитину:

а) двом особам різної статі:

i) які перебувають у шлюбі між собою або

ii) які перебувають у зареєстрованому партнерстві, якщо такий інститут існує;

b) одній особі.

2. Держави можуть поширювати дію цієї Конвенції на одностатеві пари, які одружені або перебувають у зареєстрованому партнерстві. Вони також можуть поширювати дію цієї Конвенції на різностатеві та одностатеві пари, які разом проживають у постійних стосунках.

...

Стаття 11 – Наслідки усиновлення

1. Унаслідок усиновлення дитина стає повноправним членом сім'ї усиновлювача (усиновлювачів) і має стосовно усиновлювача (усиновлювачів) та його або їхньої сім'ї такі самі права та обов'язки, як і діти усиновлювача (усиновлювачів), батьківство яких встановлено законом. Усиновлювач (усиновлювачі) мають батьківську відповідальність стосовно дитини. Усиновлення припиняє правовідносини між дитиною та її батьком, матір'ю та сім'єю походження.

2. Проте один з подружжя або партнер усиновлювача, незалежно від того, чи перебувають вони в зареєстрованих відносинах, зберігають свої права та обов'язки стосовно усиновленої дитини, якщо остання є його дитиною, якщо іншого не встановлено законом.

...

4. Держави-учасниці можуть приймати положення про інші форми усиновлення, що мають більш обмежені наслідки, ніж ті, що встановлені в попередніх пунктах цієї статті».

В. Рекомендація Комітету Міністрів

33. Рекомендація CM/Rec(2010)5 Комітету Міністрів державам-членам про заходи з боротьби з дискримінацією за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності, ухвалена 31 березня 2010 року, рекомендує державам-членам, зокрема, наступне:

«...»

24. Якщо національне законодавство визнає зареєстровані одностатеві партнерства, держави-члени повинні прагнути забезпечити, щоб їхній правовий статус, а також їхні права та обов'язки були еквівалентними статусу, правам та обов'язкам гетеросексуальних пар у схожій ситуації.

25. Якщо національне законодавство не визнає і не надає прав або обов'язків зареєстрованим одностатевим партнерствам та неодруженим парам, державам-членам пропонується розглянути можливість надання одностатевим парам, без будь-якої дискримінації, в тому числі по відношенню до різностатевих пар, юридичних або інших засобів вирішення практичних проблем, пов'язаних із соціальною реальністю, в якій вони живуть».

ПРАВО

34. Заявниці стверджували, що їх було піддано дискримінаційному поводженню за ознакою їхньої сексуальної орієнтації, в порушення їхнього права на повагу до їхнього приватного та сімейного життя. Вони посилалися на статтю 14 Конвенції, взяту в поєднанні зі статтею 8. Ці дві статті передбачають:

Стаття 8

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

Стаття 14

«Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою».

I. ПОПЕРЕДНЄ ЗАПЕРЕЧЕННЯ УРЯДУ

35. В якості основного доводу уряд знову зазначив, що стаття 8 Конвенції не застосовується в даній справі. Повторюючи аргументи, вже висунуті в ході розгляду питання про прийнятність заяви, уряд послався на практику Суду, згідно з якою наявність або відсутність сімейного життя, яке не обмежується правовими рамками шлюбу, слід встановлювати в кожній справі. Тим не менш уряд підкреслив, що згідно з усталеною практикою Суду стаття 8 не гарантує будь-якого права на усиновлення або на створення правового зв'язку між дорослим та дитиною, які проживають в одній родині, а тим більше права мати дитину. Оскільки Конвенція не включає право на усиновлення, уряд стверджував, що заявниці не могли говорити про дискримінацію при здійсненні такого права, оскільки стаття 14 не має самостійного існування.

36. Заявниці послалися на аргументи, висунуті в ході розгляду питання про прийнятність справи.

37. Суд зазначає, що заявниці заснували свої доводи на статті 14 Конвенції, взятій у поєднанні зі статтею 8, і що остання не гарантує права на створення сім'ї або права на усиновлення (див. справу «*E.B. проти Франції*» [ВП], № 43546/02, § 41, рішення від 22 січня 2008 року). Сторони не заперечують цього. Разом з тим Суд не може не помітити, що розгляд конкретних обставин справи заявниць приводить до висновку, що в них є «сімейне життя» за змістом статті 8 Конвенції. Крім того, сексуальна орієнтація входить в особисту сферу, що захищається статтею 8. Звідси випливає, що факти справи входять «до сфери» принаймні однієї статті Конвенції, яка може бути взята в поєднанні зі статтею 14, на яку заявниці посилаються в даній справі.

38. У цьому зв'язку Суд посилається на своє рішення від 31 серпня 2010 року про прийнятність скарги, в якому він дійшов висновку про те, що стаття 14, взята в поєднанні зі статтею 8, застосовується в даній справі.

39. Тому Суд повинен відхилити попереднє заперечення уряду та перейде до розгляду скарги по суті.

II. СУТЬ

А. Доводи сторін

1. Заявниці

40. Заявниці скаржилися на відхилення заяви першої заявниці щодо усиновлення дочки її партнерки. Вони стверджували, що зазначені для такого відхилення підстави, а саме юридичні наслідки такого усиновлення, які позбавили б матір дитини батьківських прав, остаточно виключали усиновлення тільки для одностатевих пар, які - на відміну від різностатевих пар - не могли одружитися і тим самим скористатися положеннями статті 365 Цивільного кодексу. Вони стверджували, що відмова у винесенні щодо першої заявниці рішення про просте усиновлення А. з принципових міркувань дискримінаційно порушила їхнє право на повагу до їхнього приватного та сімейного життя.

41. Заявниці зазначили, що А. була зачата в Бельгії шляхом штучного запліднення за участю анонімного донора. Хоча з дитинства її виховували обидві жінки, для юридичних цілей у неї був лише один батько, а саме - друга заявниця. Остання дала А. своє прізвище, сама здійснювала батьківську відповідальність та залишила би своє майно А. після своєї смерті. На відміну від цього, з юридичної точки зору перша заявниця не мала зобов'язань або прав по відношенню до дитини. Заявниці пояснили, що вони хотіли виправити цю ситуацію, подавши заяву про отримання рішення про просте усиновлення, яке створило б правовідносини «дитина-батько» на додаток до первісних відносин. Таким чином, з точки зору закону А. отримала б двох батьків та, як результат, правову визначеність. Однак національні суди відмовили їм у цьому.

42. Тому заявниці стверджували, що їх було піддано дискримінації за ознакою їхньої сексуальної орієнтації, оскільки органи влади Франції не дозволяли одностатевим парам, на відміну від подружніх пар, отримувати рішення про просте усиновлення. Вони відзначили, що одностатеві шлюби все ще заборонені у Франції, як зазначено Касаційним судом у рішенні від 13 березня 2007 року.

Ця дискримінаційна відмінність в поводженні також застосовувалася між одностатевими парами, які проживали спільно або уклали угоду про цивільне

партнерство, та гетеросексуальними парами, що знаходилися в такій самій ситуації, оскільки останні могли обійти суворі вимоги статті 365 Цивільного кодексу, одружившись, - варіант, який не був доступним для одностатевих пар.

43. Щоб проілюструвати свої зауваження на слуханні, заявниці порівняли ситуацію А. з ситуацією іншої дитини, А.Д. Остання була зачата шляхом штучного запліднення жінки, яка мешкала разом з чоловіком (паном Д.), за участю анонімного донора. Хоча ситуацію А. можна було в усіх відношеннях порівняти з ситуацією А.Д., їхній правовий статус відрізнявся, оскільки в силу статті 311-20 Цивільного кодексу пан Д. став юридичним батьком дитини, навіть не маючи необхідності подавати заяву про отримання рішення про просте усиновлення (див. вище, пункт 26). Таким чином, в повсякденних ситуаціях (вступ до школи та контроль за успішністю дитини в школі) або в більш серйозних ситуаціях (дорожньо-транспортна подія) А. могла супроводжувати лише її мати, тоді як А.Д. міг займатися пан Д. Крім того, в разі смерті біологічної матері дитини А. стане сиротою і може бути поміщена під опіку опікуна або прийомної сім'ї, тоді як опіку над А.Д. буде доручено її юридичному батьку. З цього заявниці дійшли висновку про те, що французьке законодавство щодо простого усиновлення та штучного запліднення за участю анонімного донора перешкоджало створенню правовідносин усиновлення між А. та першою заявницею, які були б можливими, якби остання була чоловіком. Хоча заявниці підкреслили, що вони не хочуть ставити під сумнів положення французького законодавства щодо доступу до анонімного донорського запліднення, вони стверджували, що за законом існує відмінність у поводженні в залежності від того, чи складається пара, яка виховує дітей, з двох жінок, які разом мешкають або перебувають у цивільному партнерстві, або з жінки та чоловіка в такій самій ситуації.

44. В якості іншого прикладу заявниці послалися на сценарій, в якому пан Д. помер, а мати А.Д. зустріла іншого чоловіка, пана Н., і вирішила жити з ним разом або вийти за нього заміж. Пан Н. міг би подати заяву про отримання рішення про просте усиновлення щодо А.Д., тоді як перша заявниця не змогла б зробити того ж самого щодо А.

45. Таким чином, існувала відмінність в поводженні щодо двох жінок, які мешкали разом або уклали угоду про цивільне партнерство, і які не могли одружитися, порівняно з чоловіком та жінкою, які, якщо вони одружені, могли отримати дозвіл для чоловіка матері на усиновлення дитини за рішенням про просте усиновлення, з автоматичним розподілом батьківської відповідальності.

46. На думку заявниць, така відмінність в поводженні не переслідувала ніякої законної мети. У будь-якому випадку, найвищі інтереси дитини вимагають, щоб вона отримувала правовий захист від двох батьків, а не лише від одного. Крім того, на думку заявниць, часткового делегування батьківської відповідальності (чого вони не просили в національних судах) не буде достатньо. Таке делегування стосується лише батьківської відповідальності, є тимчасовим і його нелегко отримати в національних судах з 8 липня 2010 року (див. вище, пункт 29). Вони підкреслили, що рішення про просте усиновлення, а не часткове делегування батьківської відповідальності, надавало найкращу гарантію забезпечення інтересів дитини.

47. Заявниці дійшли висновку, що відхилення заяви про отримання рішення про просте усиновлення складало як пряму, так і непряму дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації в порушення Конвенції. На їхню думку, уряд Франції повинен розробити поправки до законодавства, щоб покласти край цій дискримінації.

2. Уряд

48. Уряд спочатку узагальнив положення, що стосуються усиновлення та делегування батьківських прав у французькому законодавстві, а також контекст, в якому вони були прийняті (див. вище, пункти 17-22). Що стосується даної справи, уряд на слуханні зазначив, що заявниці не зверталися за частковим делегуванням батьківської відповідальності, хоча це може було бути виправданим за певних обставин (наприклад, якщо друга заявниця повинна була відправитись у подорож).

49. Далі уряд стверджував, що стаття 365 Цивільного кодексу не призводить до жодної об'єктивної дискримінації, оскільки вона однаковою чином застосовується до всіх одружених пар, незалежно від складу пари. Єдиний виняток, передбачений даною статтею і який застосовується до подружжя особи, був введений законодавцем з метою забезпечення інтересів дитини. На думку уряду, шлюб залишається інститутом, що забезпечує більшу стабільність в подружніх парах, аніж інші типи союзу. Крім того, в разі розпаду шлюбу автоматично долучається сімейний суддя. З іншого боку, цивільні партнерства надають більшу свободу дій в питаннях вступу до них та їх припинення і не мають жодних наслідків з точки зору сімейного права або правовідносин між батьками та дітьми. Тому з урахуванням цих міркувань законодавець прагнув обмежити можливості отримання рішення про просте усиновлення, аби забезпечити стабільні рамки для догляду за дітьми та їх виховання.

50. Уряд також відхилив довід заявниць про те, що дискримінація виникла непрямо або в якості ефекту доміно з того факту, що шлюб у Франції доступний лише для гетеросексуальних пар. Він відзначив, що згідно з практикою Суду сімейне життя може існувати поза рамками шлюбу так само, як воно може існувати без юридичних зв'язків батьківства.

51. У будь-якому разі, навіть якщо Суд встановить, що існує відмінність в поводженні, уряд висловив думку, що вона є виправданою і не становить дискримінації, якщо порівнювати ситуацію заявниць із ситуацією подружньої пари або гетеросексуальної пари, яка проживає в цивільному партнерстві або мешкає разом.

52. На слуханні уряд особливо підкреслив те, що французьке законодавство про правовідносини між батьками та дітьми повністю засноване на моделі статевої відмінності. З огляду на цей підхід, який був вибором, зробленим суспільством, уряд вважав, що надання дитині дозволу мати батьківський зв'язок з двома жінками або двома чоловіками є питанням фундаментальної реформи, яку може провести лише парламент. Тому це питання слід розглядати в цілому в процесі демократичної дискусії, а не через такі відгалужені від неї питання, як розподіл батьківської відповідальності в контексті простого усиновлення.

3. Треті сторони

53. Міжнародна федерація з прав людини, Міжнародна комісія юристів, Європейське відділення Міжнародної асоціації лесбіянок, геїв, бісексуалів, транссексуалів та інтерсексуалів, Британська асоціація усиновлювачів та опікунів та Мережа європейських асоціацій ЛГБТ-сімей надали до Суду спільне подання.

54. Насамперед дані організації зазначили, що існують три різні ситуації, в яких лесбіянки або геї усиновляють дітей: по-перше, неодружена особа може спробувати усиновити дитину в державі-члені, де це дозволяється (навіть якщо й у вигляді винятку), на тому розумінні, що будь-який партнер, якого вона може мати, не матиме батьківських прав (індивідуальне усиновлення); по-друге, один з членів одностатевої пари може спробувати усиновити дитину іншого партнера, з тим щоб обидва партнери

мали батьківські права по відношенню до дитини (усиновлення другим батьком); нарешті, обидва члени одностатевої пари можуть спробувати спільно усиновити дитину без жодного зв'язку з будь-ким з них, з тим щоб обидва партнери одночасно отримали батьківські права по відношенню до дитини (спільне усиновлення). У справі «*E.B. проти Франції*» (див. вище) Суд виніс рішення на користь рівного доступу для всіх осіб до індивідуального усиновлення незалежно від їхньої сексуальної орієнтації. Дана справа стосувалась усиновлення другим батьком.

55. У 2011 році 10 з 47 держав-членів Ради Європи дозволили усиновлення другим батьком, а інші країни розглядали можливість внесення поправок до свого законодавства, щоб дозволили його. Тому, на думку третіх сторін, вбачався зростаючий консенсус щодо того, що якщо дитина виховується в рамках стабільної одностатевої пари, юридичне визнання статусу другого батька сприятиме благополуччю дитини та захисту її найвищих інтересів.

56. Інші країни показали схожі тенденції в законодавстві та судовій практиці. Усиновлення другим батьком можливе для одностатевих пар в 13 провінціях Канади, принаймні в 16 з 50 штатів США та в інших країнах, зокрема, в Бразилії, Уругваї, Новій Зеландії та деяких частинах Австралії.

57. Посилаючись на Конвенцію ООН про права дитини та відповідну практику Суду і деяких національних судів (наприклад, Палати лордів Сполученого Королівства та Конституційного суду Південної Африки), треті сторони просили Суд застосувати такий самий підхід, який, на їхню думку, віддавав пріоритет захисту інтересів дитини.

В. Оцінка Суду

1. Загальні засади

58. У своїй практиці Суд встановив, що для того, щоб виникло питання за статтею 14, повинна існувати відмінність у поводженні з особами, які знаходяться в порівняно схожих ситуаціях. Така відмінність у поводженні є дискримінаційною, якщо вона не має об'єктивного та розумного виправдання; іншими словами, якщо вона не переслідує законної мети або якщо немає розумної пропорційності між використовуваними засобами та переслідуваною метою. Держава-учасниця користується свободою розсуду в оцінці того, чи виправдовують різне поводження відмінності в ситуаціях, які в іншому залишаються подібними, і якщо так, то наскільки (див. справу «*Burden проти Сполученого Королівства*» [ВП], № 13378/05, § 60, ECHR 2008), включаючи відмінність у поводженні за законодавством (див. справу «*Marckx проти Бельгії*», рішення від 13 червня 1979 року, § 38, Series A no. 31).

59. З одного боку, Суд неодноразово зазначав, що так само, як і відмінності за ознакою статі, відмінності за ознакою сексуальної орієнтації вимагають надання особливо серйозних підстав шляхом обґрунтування (див. справи «*Karner проти Австрії*», № 40016/98, § 37, ECHR 2003-IX; «*L. та V. проти Австрії*», №№ 39392/98 та 39829/98, § 45, ECHR 2003-I; «*Smith та Grady проти Сполученого Королівства*», №№ 33985/96 та 33986/96, § 90, ECHR 1999-VI; та «*Schalk та Kopf проти Австрії*», № 30141/04, §§ 96 та 97, ECHR 2010).

60. З іншого боку, свобода розсуду, якою користуються держави в оцінці того, чи виправдовують різне поводження відмінності в ситуаціях, які в іншому залишаються подібними, і якщо так, то наскільки, є, як правило, широкою, коли йдеться про вжиття

загальних заходів економічної чи соціальної стратегії (див., наприклад, згадану вище справу «*Schalk та Kopf*», § 97).

2. Застосування цих засад до даної справи

61. Суд хотів би насамперед зазначити, що дану справу слід відрізнити від згаданої вище справи «*E.B. проти Франції*». Остання стосувалася розгляду заяви про отримання дозволу на усиновлення, поданої неодруженою гомосексуальною жінкою. У цій справі Суд зазначив, що французьке законодавство дозволяє неодруженим особам усиновлювати дітей, тим самим відкриваючи можливість для усиновлення неодруженою гомосексуальною особою. На тлі положень національного законодавства він дійшов висновку про те, що аргументи, висунуті урядом, не могли вважатися особливо переконливими та вагомими, щоб виправдати відмову в наданні заявниці дозволу. Тому підстави для відхилення її заяви були пов'язані з її особистою ситуацією, і Суд визнав їх дискримінаційними (див. згадану вище справу «*E.B. проти Франції*», § 94).

62. Суд зазначає, що в даній справі ситуація інша; в ній заявниці скаржилися на відмову в ухваленні рішення про просте усиновлення дитини А. Аргументуючи своє рішення, національні суди встановили, що оскільки рішення про просте усиновлення призведе до передачі усиновлювачу прав, пов'язаних з батьківською відповідальністю, це буде не в найвищих інтересах дитини, враховуючи, що біологічна мати мала намір продовжувати виховання дитини. Приходячи до такого висновку, суди застосували положення статті 365 Цивільного кодексу, які регулюють здійснення батьківської відповідальності в разі простого усиновлення. Оскільки заявниці не були одружені, на них не розповсюджувався єдиний виняток, передбачений цим положенням.

63. Що стосується штучного запліднення за участю анонімного донора, як це передбачено французьким законодавством, Суд зазначає, що заявниці, не бажаючи поставити під сумнів умови, за яких воно робиться можливим, піддали критиці юридичні наслідки і стверджували про невинуватість в поводженні (див. вище, пункт 43 в кінці). Насамперед Суд зазначить, що заявниці не оскаржували дане законодавство в національних судах. Перш за все, він відзначає, що хоча французьке законодавство передбачає, що штучне запліднення за участю анонімного донора доступне лише для гетеросексуальних пар, воно також зазначає, що воно передбачається лише в лікувальних цілях, зокрема, з метою лікування клінічно встановленого безпліддя або запобігання передачі особливо серйозного захворювання (див. вище, пункти 25 та 26). Тому, говорячи взагалі, у Франції штучне запліднення за участю анонімного донора обмежене безпліддими гетеросексуальними парами, - ситуація, яка не є схожою з ситуацією заявниць. Таким чином, на думку Суду, не можна вважати, що заявниці є жертвами відмінності в поводженні, що впливає у цьому зв'язку з французького законодавства. Суд також зазначає, що дане законодавство не дозволяє створення правовідносин з усиновлення, чого домагалися заявниці.

64. Заявниці стверджували, що відмова французьких судів в ухваленні на користь першої заявниці рішення про просте усиновлення щодо А. дискримінаційно порушила їхнє право на повагу до приватного та сімейного життя. Вони стверджували, що як одностатеву пару їх було піддано невинуватій відмінності в поводженні порівняно з гетеросексуальними парами, незалежно від того, чи перебували останні в шлюбі.

65. Суд вважає за необхідне спочатку розглянути правове становище заявниць порівняно зі становищем одружених пар. Він зазначає, що стаття 365 Цивільного

кодексу передбачає розподіл батьківської відповідальності у випадках, коли усиновлювач є подружжям біологічного батька. Заявниці не можуть скористатися цією можливістю, оскільки вони не мають права вступати до шлюбу за французьким законодавством.

66. Насамперед Суд зазначає, що він вже встановив, розглядаючи згадану вище справу «*Schalk ma Kopf*», що стаття 12 Конвенції не накладає зобов'язання на уряди держав-учасниць забезпечувати одностатеві пари правом на шлюб (див. згадану вище справу «*Schalk ma Kopf*», §§ 49-64). Крім того, право на одностатевий шлюб не впливає й зі статті 14, взятої в поєднанні зі статтею 8 (там само, § 101). Суд також постановив, що якщо держава прийняла рішення надати одностатевим парам альтернативний засіб визнання, вона користується певною свободою розсуду щодо точного статусу, наданого їм (там само, § 108).

67. Суд зазначає, що в даній справі заявниці стверджували, що вони не домагалися отримати право на шлюб, але стверджували, що оскільки їхнє становище було порівняно схожим зі становищем одружених пар, їх було піддано дискримінаційній відмінності в поводженні.

68. Суд не переконаний цим аргументом. Він зазначає, що, як він вже постановив, шлюб наділяє тих, хто до нього вступає, особливим статусом. Здійснення права на одруження захищається статтею 12 Конвенції і породжує соціальні, особисті та юридичні наслідки (див. справи «*Burden*», згадана вище, § 63, та «*Shackell проти Сполученого Королівства*», № 45851/99, ухвала щодо прийнятності від 27 квітня 2000 року; див. також справи «*Nylund проти Фінляндії* (прийнятність), № 27110/95, ECHR 1999-VI; «*Lindsay проти Сполученого Королівства*», № 11089/84, ухвала щодо прийнятності від 11 листопада 1986 року; та «*Şerife Yiğit проти Туреччини*» [ВП], № 3976/05, рішення від 2 листопада 2010 року). Тому Суд вважає, що для цілей усиновлення другим батьком не можна стверджувати, що правове становище заявниць є схожим зі становищем одруженої пари.

69. Переходячи до другої частини скарги заявниць, Суд далі розгляне їхнє становище порівняно зі становищем неодружених гетеросексуальних пар. Як і заявниці, останні можуть укласти цивільне партнерство або проживати разом. По суті Суд зазначає, що будь-якій іншій парі у схожому правовому становищі в силу укладення цивільного партнерства так само було б відмовлено в задоволенні заяви про отримання рішення про просте усиновлення (див. вище, пункти 19, 24 та 31). Таким чином, він не бачить будь-якої відмінності в поводженні за ознакою сексуальної орієнтації заявниць.

70. Це правда, що заявниці також стверджували про непряму дискримінацію за ознакою того, що вони не мають можливості одружитися, тоді як гетеросексуальні пари шляхом укладення шлюбу можуть обійти статтю 365 Цивільного кодексу.

71. Однак у цьому зв'язку Суд може лише послатися на свої попередні висновки (див. вище, пункти 66-68).

72. Насамкінець, в якості альтернативи, Суд зазначає, що він раніше визнав, що логіка, яка стоїть в основі такого підходу до усиновлення, який тягне за собою розрив існуючого батьківського зв'язку між усиновленим та його біологічними батьками, застосовується до неповнолітніх (див., з відповідними змінами, справу «*Emonet та інші проти Швейцарії*», № 39051/03, § 80, 13 грудня 2007 року). Він вважає, що з урахуванням обставин прийняття та цілей статті 365 Цивільного кодексу (див. вище, пункт 19), яка регламентує здійснення батьківської відповідальності в разі простого усиновлення, жодного виправдання для створення подвійних правовідносин «дитина-батько» з А. лише на підставі оскарження застосування цього положення немає.

73. Відповідно, Суд приходить до висновку, що порушення статті 14 Конвенції, взятої в поєднанні за статтею 8, не було.

НА ПІДСТАВІ ВИКЛАДЕНОГО СУД:

1. *Відхиляє* одноставно попереднє заперечення уряду;
2. *Постановляє* шістьма голосами проти одного, що порушення статті 14 Конвенції, взятої в поєднанні зі статтею 8, не було.

Учинено французькою мовою та винесено на відкритому слуханні в Палаці прав людини в Страсбурзі 15 березня 2012 року.

Клаудіа Вестердік
Секретар

Дін Шпільман
Голова

У відповідності зі статтею 45 § 2 Конвенції та правилом 74 § 2 Регламенту Суду до рішення були надані наступні окремі думки:

- (a) Співпадаюча думка судді Кости, до якої приєднався суддя Шпільман;
- (b) Співпадаюча думка судді Шпільмана, до якої приєдналася суддя Берро-Лефевр;
- (c) Неспівпадаюча думка судді Віллігера.

Д.Ш.
К.В.

Окремі думки не перекладались, однак їх викладено англійською та французькою мовами в офіційних мовних версіях рішення, яке можна знайти в базі рішень Суду HUDOC.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2013.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна завантажити з бази рішень Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, в яких Суд його також розмістив. Його можна відтворювати в некомерційних цілях за умови, що будуть зазначені повна назва справи та посилання на авторське право і Цільовий фонд «Права людини». Для використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за наступною адресою: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human

ПІШЕННЯ У СПРАВИ «GAS TA DUBOIS ПРОТИ ФРАНЦІЇ»

Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.